

Księga Hioba, czyli o cierpieniu sprawiedliwego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Jacek Kaczmarski, *Dzieci Hioba*.
- Źródło: *Hi 1, 1-3*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*.
- Źródło: Andrzej Gieralowski, *Zło czynione człowiekowi niewinnemu – przypadek Hioba*, [w:] *Studia Philosophica Wratislaviensia vol. XII*, Akademia Ignatianum w Krakowie 2017.

Księga Hioba, czyli o cierpieniu sprawiedliwego

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Czy Hiob musiał wycierpieć tak wiele? Czy możemy zrozumieć, dlaczego istnieje zło na świecie? Czy wiara pomaga znosić nieszczęścia z godnością?

Księga Hioba pozostaje jedną z najbardziej zagadkowych, ale i najczęściej czytanych ksiąg biblijnych. Odwołują się do niej poeci i pisarze, filozofowie i teologowie analizując ukazaną w niej życiową postawę bohatera. Wydaje się, iż swoje znaczenie zawdzięcza ona w dużym stopniu uniwersalności podjętej tematyki: Księga Hioba dotyka bowiem jednego z fundamentalnych problemów ludzkiej egzystencji, koncentrując się na tajemnicy niezawinionego cierpienia.

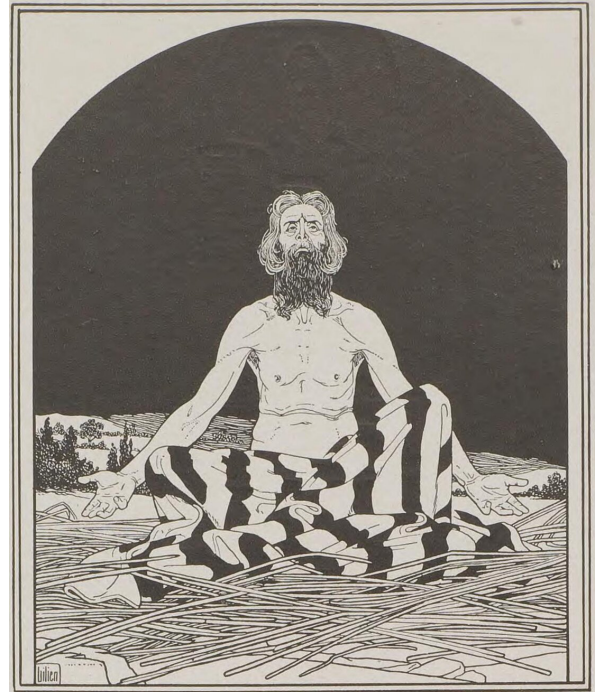
Twoje cele

- Poznasz nawiązania literackie do Księgi Hioba.
- Wyjaśnisz, na czym polega uniwersalizm losów Hioba.
- Uzasadnisz tezę, że postać Hioba stanowi symbol niezawinionego cierpienia, jako nieodłącznej części ludzkiej egzystencji.

Przeczytaj

Księga Hioba, czyli o cierpieniu sprawiedliwego

Nawet pobieżna lektura owej księgi pozwala dostrzec, iż przeplata się w niej poezja z prozą, a partie opisowe sąsiadują z dialogami i monologami. Księga Hioba rozpoczyna się i kończy rozdziałami o charakterze narracyjnym, jej środkową część wypełniają natomiast fragmenty poetyckie: monologi oraz dialog Hioba z przyjaciółmi. Sama forma dialogu jest bardzo nietypowa dla Biblii hebrajskiej. W takiej formie, w jakiej występuje w Księdze Hioba, nie pojawia się właściwie nigdzie indziej w Starym Testamencie. Można więc przypuścić, iż nie mamy tu do czynienia z dziełem jednego autora, lecz raczej z utworem, który kształtował się przez dłuższy okres. Dowodzi tego zarówno połączenie w obrębie tej księgi form poetyckich i prozatorskich, jak i istnienie wstawek takich jak mowa Elihu – postać ta nie jest wspomniana ani w rozdziałach wstępnych, ani w zakończeniu, a pojawia się nagle w rozdziale 32.

Ephraim Moses Lilien, *Hiob*, 1922

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Opowieść o Hiobie w odróżnieniu od większości znanych nam historii biblijnych rozgrywa się w bliżej nieokreślonym miejscu i czasie. O Hiobie wiadomo tylko tyle, iż żył w ziemi Us.

“ *Hi 1, 1-3*

1 Żył w ziemi Us człowiek imieniem Hiob. Był to mąż sprawiedliwy, prawy, bogobojny i unikający zła. **2** Miał siedmiu synów i trzy córki. **3** Majętność jego stanowiło siedem tysięcy owiec, trzy tysiące wielbłądów, pięćset jarzm wołów, pięćset oślic oraz wielka liczba służby. Był najwybitniejszym człowiekiem spośród wszystkich ludzi Wschodu.

Źródło: *Hi 1, 1-3*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*.

Księga Hioba należy do tak zwanej **literatury mądrościowej**. Piśmiennictwo o tym charakterze rozwijało się bujnie na terenie całego Bliskiego Wschodu, od Babilonu po Egipt. Podobne teksty znajdujemy we wszystkich kulturach Wschodu. Wiele dzieł

o charakterze mądrościowym weszło również w skład Biblii: wystarczy wspomnieć Księgę Przysłów czy też z dzieł późniejszych Mądrość Syracha.

Cierpienie jako synonim zła

((Andrzej Gieralowski

Zło czynione człowiekowi niewinnemu – przypadek Hioba

Wśród kulturowych obrazów zła wyróżnia się biblijna opowieść o Hiobie, który został dotknięty cierpieniem tak wielkim, że stało się ono synonimem zła doświadczanego przez niewinnych ludzi w całej historii świata. Cierpienie niewinnych było zawsze tym, czego ludzie nie mogli zaakceptować i nie akceptują także dzisiaj. Tym tłumaczy się nieustające zainteresowanie historią Hioba, stanowiącą paradygmat radykalnego zła dla wielu dawnych i współczesnych jej komentatorów. [...] Wszyscy oni usiłowali wyjaśnić sens tego, co zdarzyło się Hiobowi, który z bogatego i opływającego w materialne i duchowe dobra, otoczonego liczną rodziną i szczęśliwego człowieka, stał się nędzarzem znoszącym wielkie nieszczęścia, dotknięty przez ciężkie choroby oraz pozbawionym wszystkiego, co posiadał, łącznie z dziećmi, które poniosły śmierć. Do tego jego niewinność była kwestionowana przez pozostającą przy życiu żonę i przyjaciół, uznających „zasadę odpłaty” za wystarczające wyjaśnienie cierpienia. Złem fundamentalnym, leżącym u źródeł każdego cierpienia doznanego przez Hioba, było oskarżenie przez szatana, iż jego sprawiedliwość i pobożność nie są szczerze, gdyż posiadając wszystko, bardziej niż Bogu ufał temu, co posiadał. W oskarżeniu tym, jak sądził św. Augustyn, tkwi sedno biblijnej opowieści o złu wyrządzonym niewinnemu człowiekowi. Kluczową kwestią, zwłaszcza dla współczesnego czytelnika, jest, jak się wydaje, pytanie o odpowiedzialność za zło czynione niewinnemu bohaterowi Księgi Hioba. [...] Kto [...] sprawił, że Hiob został dotknięty przez radykalne zło, chociaż nie było ono w jakikolwiek sposób przez niego zasłużone? Szatan czy Bóg? Jeśli ten drugi, to czy można uważać Boga

za dobrego? Czy może jednak odpowiedzialnością za zło niewinnych trzeba obarczyć ludzi nadających swym złym czynom boski charakter?

Źródło: Andrzej Gieralowski, *Zło czynione człowiekowi niewinnemu – przypadek Hioba*, [w:] *Studia Philosophica Wratislaviensia* vol. XII, Akademia Ignatianum w Krakowie 2017.

Albrecht Dürer, *Hiob z żoną, skrzydło Ołtarza Jabacha*, ok. 1504

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Słownik

literatura mądrościowa

(sapiencjalna; łac. *sapientia* - mądrość) literatura należąca do jednej z głównych kategorii ksiąg biblijnych, nastawiona na dydaktyzm i podanie odpowiedzi na zasadnicze pytania dotyczące sensu życia ludzkiego

paradygmat

(gr. *parádeigma*) przyjęty sposób widzenia rzeczywistości w danej dziedzinie

Audiobook

Polecenie 1

Stwórz własne definicje cierpienia fizycznego, metafizycznego, moralnego, psychicznego. Pogrupuj je na zawinione i niezawinione.

Polecenie 2

Odwołując się do przykładów z literatury rozwiń myśl: Cierpienie jest wpisane w porządek świata tak samo głęboko i nieuchronnie jak miłość i życie.

Źródło: ks. Henryk Sławiński, *Bóg i człowiek wobec cierpienia*, „Ateneum Kapłańskie”, Tom 137, Zeszyt 2-3 (555-556) Wrzesień–Grudzień 2001 r.

Słownik

ekspiacja

(łac. *expiatio* – odpokutowanie za winę, oczyszczenie) – pokuta, zadośćuczynienie; działanie człowieka, które ma na celu przywrócenie jedności z Bogiem naruszonej grzechem

retrybucja

sprawiedliwa kara za popełniony czyn

Mapa myśli

Polecenie 1

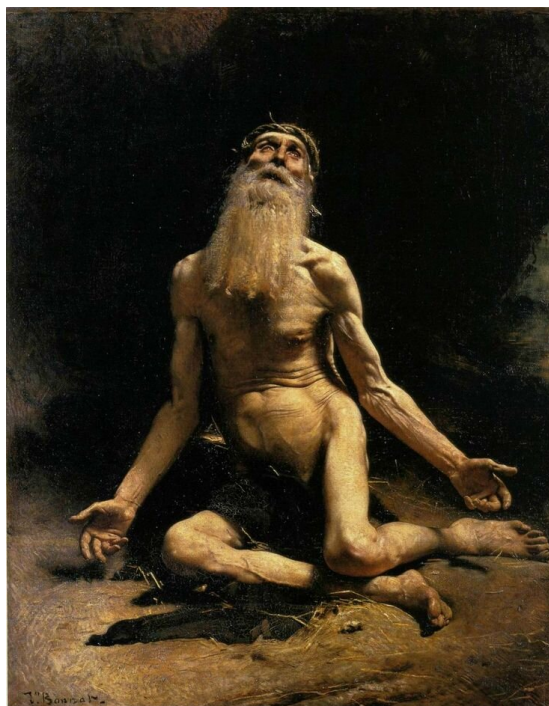
Uzupełnij mapę myśli literackimi przykładami rodzajów cierpienia.

Polecenie 2

Napisz esej pt. „Księga Hioba, czyli o cierpieniu sprawiedliwego”.

Ćwiczenie 1

Obejrzyj obraz Léona Bonnata *Hiob*. Czy twoim zdaniem mógłby się on stać ilustracją Księgi Hioba? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Léon Bonnat, *Hiob*, 1880

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ćwiczenie 2

Biblijną postać cierpiącego przywołuje w swej piosence *Dzieci Hioba* Jacek Kaczmarski. Jaka jest główna problematyka utworu? Napisz o tym w kilku zdaniach.

” Jacek Kaczmarski

Dzieci Hioba

Żyły przecież dzieci Hioba bogobojnie i dostatnio
Siedmiu synów jak te sosny siedem córek jak te brzozy
Szanowały swego ojca i kochały swoją matkę
Żyły w zgodzie z każdym przykazaniem bożym
A tej nocy błysk i grom
Runął ich bezpieczny dom
I na głowy spadł lawiną gładów grad
Dnia nie ujrzy więcej już
Siedem sosen siedem brzóz
Jednej nocy cały las utracił świat
Za tę ojców nadgorliwość
W wierze w wyższą sprawiedliwość
Która każe ufać w dobra tryumf nad złem
Za lojalność i pokorę
I za łask minioną porę
Za niewiarę w świat za progiem który jest
Za ten zakład diabła z Bogiem
Czyj silniejszy będzie ogień
Dzieci Hioba Dzieci Hioba
Idzie kres
Żyły przecież dzieci Hioba na nadzieję w przyszłość rodu
Siedmiu synów jak te miecze siedem córek jak te róże
Nie zaznały w swoim życiu smaku krwi ni smaku głodu
I kto tylko żył szczęśliwy los im wróżył

A tej nocy grom i błysk
Śpiących pozamieniał w nic
Boży świt oglądał już dymiący gruz
Patrzył nieomylny kat
Jak litością zdjęty wiatr
Bogobojny lament Hioba w niebo niósł
Za ten zakład Boga z biesem
W zgodzie z waszym interesem
Choć ostrzega was jak może zmysłów pięć
Za ten zakład Boga z czartem
O kolejną dziejów kartę
I za kija końce oba za zwykłego życia chęć
Za to czego nie ujrzycie
Bo się wam odbierze życie
Dzieci Hioba Dzieci Hioba
Idzie śmierć

1981

Źródło: Jacek Kaczmarski, *Dzieci Hioba*.

Dla nauczyciela

Autor: Joanna Oparek, Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Księga Hioba, czyli o cierpieniu sprawiedliwego

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

4) rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

10. gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych;

Lektura obowiązkowa

1) Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Hioba, Księgi Koheleta, Pieśni nad Pieśniami, Księgi Psalmów, Apokalipsy wg św. Jana;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: esej, interpretacja porównawcza, reportaż, felieton.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- pozna nawiązania literackie do *Księgi Hioba*;
- wyjaśni, na czym polega uniwersalizm losów Hioba;
- uzasadni tezę, że postać Hioba stanowi symbol niezawinionego cierpienia, jako nieodłącznej części ludzkiej egzystencji.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel proponuje chętnym uczniom przeczytanie całości *Księgi Hioba*.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel udostępnia uczniom e-materiał „Księga Hioba, czyli o cierpieniu sprawiedliwego”. Wyświetla na tablicy cele zajęć i wspólnie z uczniami ustala kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel sprawdza wiedzę uczniów na temat *Księgi Hioba* i motywu cierpienia. Uczniowie tworzą mapę myśli, w której umieszczają słowa kluczowe np.: *Księga Hioba*, dzieło dydaktyczne, księgi mądrościowe, dysputa, dialogi, monologi, cierpienie, cierpienie sprawiedliwego.
Nauczyciel może zwrócić uwagę na fakt, że historia Hioba stanowiła przedmiot analiz teologów i filozofów zajmujących się problemem cierpienia. *Księga Hioba* inspirowała Goethego, który pisząc *Fausta*, wzorował się na rozmowie Boga z diabłem, jak również Kochanowskiego (treny). Archetyp człowieka cierpiącego bez winy pojawia się również w utworach powstałych po II wojnie światowej, ukazujących cierpienia ofiar totalitaryzmów.
2. Chętni uczniowie, którzy przeczytali całość utworu, streszczają dzieje Hioba, skupiając uwagę na reakcjach Hioba na nieszczęścia, które go dotyczą. Nauczyciel zadaje pytanie: Jak zachowują się ludzie, kiedy spada na nich nieszczęście i cierpią?
Możliwe odpowiedzi:
ludzie są bezsilni
przyjmują cierpienie z pokorą
nie przyjmują cierpienia
buntują się przeciw cierpieniu
obwiniają Boga
nie rozumieją dlaczego cierpienie ich dotknęło
złorzeczą Bogu
odchodzą od Boga
ufają Bożej mądrości
szukają sensu cierpienia
3. Uczniowie przechodzą do sekcji „Mapa myśli” – uzupełniają ją literackimi przykładami rodzajów cierpienia. Jeśli starczy czasu, uczniowie w parach redagują esej pt. „*Księga Hioba, czyli o cierpieniu sprawiedliwego*”. Mogą również wykonać to jako zadanie domowe.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie, po zapoznaniu się z nagraniem, tworzą własne definicje cierpienia fizycznego, metafizycznego, moralnego, psychicznego. Grupują je na zawinione i niezawinione.
2. Zajęcia można podsumować pytaniem: Jak uczniowie rozumieją wyrażenie: niezawinione cierpienie oraz cierpienie sprawiedliwego?

Praca domowa:

1. Polecenie 2 z sekcji „Audiobook” - Odwołując się do przykładów z literatury rozwiń myśl: Cierpienie jest wpisane w porządek świata tak samo głęboko i nieuchronnie jak

miłość i życie.

Materiały pomocnicze:

- Jakubiec C., *Księga Hioba*, Poznań 1974.
- Kazimierz Bukowski, *Biblia a literatura polska*, Warszawa 1990.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Audiobook”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.